

УДК 336.748:657

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЗМІНИ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ

ЕЛІЗАРОВА Катерина Станіславівна,
старший викладач кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
e-mail: yelizarova@ukr.net

Анотація. Наведено проблеми, з якими стикаються бухгалтери під час опанування бухгалтерського обліку зміни валютних курсів; запропоновано удосконалення методики вивчення цього питання шляхом розгляду його в чітко визначеній логічній послідовності; встановлено й унаочнено взаємозв'язок між господарськими операціями і різницями, що виникають за різних валютних курсів; розроблено схему відображення в обліку різниць, що виникають за різних валютних курсів, і апробовано її на числових прикладах; у числових прикладах наочно представлено відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць як при зростанні, так і при зменшенні курсу валюти та сумових різниць як при перевищенні комерційного курсу валюти над курсом валюти Національного банку України, так і навпаки.

Ключові слова: валютна господарська операція, балансуєча господарська операція, монетарна стаття балансу, немонетарна стаття балансу, курсова різниця, сумова різниця, позитивна різниця, негативна різниця.

Постановка проблеми. Питання бухгалтерського обліку зміни валютних курсів є одночасно і складним, і актуальним. Складним воно є для бухгалтерів, тому що пов'язане з багатьма поняттями, такими, як «курсва різниця», «сумова різниця», «валютна господарська операція», «балансуєча господарська операція», «монетарна стаття балансу», «немонетарна стаття балансу» та ін. Актуальним це питання є тому, що зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання України з кожним днем розширюється і розвивається, тож усе більше підприємств і організацій стикаються із необхідністю ведення обліку зовнішньоекономічної діяльності, а облік зміни валютних курсів є його фундаментом.

Аннотація. Приведены проблемы, с которыми встречаются бухгалтера во время освоения бухгалтерского учета изменения валютных курсов, предложено усовершенствование методики изучения этого вопроса путем рассмотрения его в четко определенной логической последовательности; установлена и проиллюстрирована взаимосвязь между хозяйственными операциями и разницей, которые возникают при разных валютных курсах; разработана схема отображения в учете разниц, которые возникают при разных валютных курсах, и апробирована на числовых примерах; в числовых примерах наглядно представлено отображение в бухгалтерском учете курсовых разниц как при возрастании, так и при уменьшении курса валюты, и суммовых разниц как при превышении коммерческого курса валюты над курсом валюты Национального банка Украины, так и наоборот.

Ключевые слова: валютная хозяйственная операция, балансирующая хозяйственная операция, монетарная статья баланса, немонетарная статья баланса, курсовая разница, суммовая разница, позитивная разница, негативная разница.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання бухгалтерського обліку зміни валютних курсів не є новим і вже досліджувалося багатьма українськими вченими. Слід відмітити праці таких авторів, як Ф. Ф. Бутинець, І. В. Жиглей [1], Т. І. Войтенко [2], І. А. Волкова, М. В. Реслер, О. Ю. Калініна [3], Л. О. Кадуріна, М. С. Стрельнікова [4], М. Ю. Карпушенко [5], І. О. Лукашова, О. М. Головащенко [6], В. М. Небильцова, О. В. Небильцова, О. В. Овдій [7], М. Ф. Огійчук, В. Г. Шандурська, М. І. Беленкова [8] та ін. Але бухгалтерський облік — це «жива» дисципліна, яка існує і розвивається поряд із розвитком суспільно-економічних відносин, тому не можна не заперечувати той факт, що навчальна і наукова література з бухгалтерського

обліку, а також публікації з часом застарівають, і підручники та навчальні посібники через два-три-чотири роки після їх видання втрачають свою актуальність. Тож, зазвичай, бухгалтери для здобуття потрібних знань шукають більш сучасну інформацію. На нашу думку, стосовно теми обліку зміни валютних курсів заслуговують уваги роботи таких авторів, як О. Габрук, Л. Пантелійчук [9], В. Карпова [10], О. Ольховик [11], В. Помулева [12], М. Рета [13]. Однак у процесі пошуку інформації щодо бухгалтерського обліку зміни валютних курсів бухгалтери стикаються із такими проблемами, як неповнота, нелогічність і складність представленої інформації, що не тільки не сприяє підвищенню їхнього професійного рівня, а, навпаки, заплутує їх.

Метою статті є вдосконалення методики вивчення бухгалтерського обліку зміни валютних курсів, установлення й унаочнення взаємозв'язку між господарськими операціями і різницями, що виникають за різних валютних курсів, і розроблення схеми відображення таких різниць в обліку, а також апробація запропонованої схеми на наочних числових прикладах.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення методики вивчення бухгалтерського обліку зміни валютних курсів полягає в розгляді цього питання в певній логічній послідовності.

По-перше, потрібно вивчити поняття «валютна операція» і «балансуюча операція». У процесі ведення бухгалтерського обліку здійснюється реєстрація всіх господарських операцій підприємства або організації.

Серед господарських операцій окремо виділяють валютні операції — це господарські операції, що призводять до виникнення в балансі підприємства сум (статей), які виражені в іноземній валюті [11]. Також у господарських операціях виділяють балансуючі операції — це господарські операції з погашення валютного зобов'язання, що виникає внаслідок валютної операції [11].

Розуміння понять «валютна операція» і «балансуюча операція» важливе, оскільки саме ці операції призводять до виникнення в балансі підприємства монетарних статей, на які нараховуються різниці за різних валютних курсів.

Схематично це можна представити *рис. 1*.

Рис. 1. Взаємозв'язок понять «господарські операції» і «різниці за валютними курсами»

Примітка. Розроблено за [11].

Прикладами валютних операцій є: придбання товарів чи послуг (робіт) за іноземну валюту на умовах відстрочення платежу; продаж і реалізація товарів та послуг (робіт) за іноземну валюту на умовах відстрочення платежу; сплата авансового платежу іноземною валютою поставальникові за товари чи послуги, що мають бути поставлені пізніше; отримання авансового платежу іноземною валютою за товари чи послуги,

які мають бути поставлені пізніше; отримання чи надання кредиту в іноземній валюті; отримання чи надання в лізинг майна, зобов'язання за яке виражене в іноземній валюті; купівля і продаж цінних паперів, номінал яких виражено в іноземній валюті.

Прикладами балансуючих операцій є: отримання або поставка товарів чи послуг (робіт), оплата за які була здійснена в іноземній валюті

і більш раннім строком; оплата іноземною валютою за раніше отримані товари чи послуги; отримання оплати від покупців і замовників за раніше поставлені товари чи надані послуги; погашення кредиту в іноземній валюті; плата чи отримання лізингових платежів в іноземній валюті; продаж чи викуп цінних паперів, номінал яких виражено в іноземній валюті.

Треба зазначити, що П(с)БО 21 дає визначення узагальнюючого визначення: «Операція в іноземній валюті — це господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка спричиняє проведення розрахунків в іноземній валюті» [14]. Дещо ширше визначення цього поняття дає МСБО 21.

По-друге, господарські операції підприємства, як було показано на *рис. 1*, призводять до виникнення в його балансі монетарних і немонетарних статей. Монетарні статті — статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи і зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їхніх еквівалентів [14]. Немонетарні статті — статті інші, ніж монетарні статті балансу [14].

До немонетарних статей, наприклад, згідно з чинним Планом рахунків для підприємств та організацій належать такі рахунки: 10 «Основні засоби», 12 «Нематеріальні активи», 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 28 «Товари» та ін.

До монетарних статей, наприклад, відносять рахунки: 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 34 «Короткострокові векселі одержані», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 50 «Довгострокові позики», 51 «Довгострокові векселі видані», 60 «Короткострокові позики», 62 «Короткострокові векселі видані», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та ін. При цьому треба розуміти, що різниці, які нараховуються за різних валютних курсів, пов'язані лише з тими частинами рахунків, які виражені в іноземній валюті.

Треба звернути також увагу на те, що є й проблемні питання щодо понять «монетарні статті» і «немонетарні статті» балансу. Наприклад, В. М. Помулева [12] відмічає, що «в окремих випадках немонетарні статті можуть «переходити» в категорію монетарних. Наприклад, дебіторська заборгованість, що утворилася під час видачі авансу в іноземній валюті підзвітній особі, визнається немонетарною, оскільки її погашення грошовими коштами не передбачається. Але якщо працівник не повністю використав

виданий йому аванс, то така дебіторська заборгованість трансформується в монетарну (борг має бути погашений грошовими коштами), також кредиторська заборгованість підприємства перед працівником (у разі перевищення фактичних витрат над сумою авансу) буде монетарною». Науковець пропонує розв'язання цієї проблеми шляхом внесення деяких уточнень до П(с)БО 21.

По-третє, під час здійснення валютних і балансуєчих операцій підприємство стикається із різними валютними курсами щодо однієї й тієї самої валюти. Унаслідок переведення певної кількості одиниць однієї валюти в іншу валюту за різними валютними курсами виникають різниці.

Згідно з П(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «курсова різниця — різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різних валютних курсів» [14]. Аналогічне визначення дає й МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів».

Але на практиці під курсовою різницею розуміють різницю, яка виникає внаслідок щоденної зміни офіційних валютних курсів, що встановлюються Національним банком України (НБУ). Курсові різниці виникають або на дату проведення розрахунку (операції), або на дату складання бухгалтерської звітності. Дослідженню визначення поняття «курсова різниця», а також їх класифікації приділено багато уваги в роботі М. В. Рети [13].

Крім курсових різниць, як різниць, що виникають із зміною кожного дня курсів валют Нацбанком України, також виникають різниці між фактичним курсом НБУ на певну дату і фактичним курсом купівлі або продажу валюти банком на міжбанківському валютному ринку України (МВРУ), які прийнято називати «сумовими різницями».

Таким чином, на практиці різниці, які нараховуються за різних валютних курсів, можуть бути курсові або сумові.

Курсові різниці умовно поділяють на операційні і неопераційні. При віднесенні курсової різниці до операційної чи неопераційної варто керуватися тим, якою — операційною, інвестиційною чи фінансовою — є сама операція, у результаті проведення якої така курсова різниця утворилася.

Курсові різниці, які виникають унаслідок перерахунку залишків валютних коштів у банку й у касі підприємства на дату балансу,

є операційними для відображення в обліку і складання звіту про фінансові результати, неопераційними — при складанні звіту про рух грошових коштів.

Окремо обчислюють курсові різниці за внесками до зареєстрованого (пайового) капіталу і додаткового капіталу (рах. 423 і 425).

По-четверте, різниці, що виникають за монетарними статтями в інвалюті, можуть мати для підприємства як позитивні, так і негативні наслідки.

Позитивні наслідки виражаються у формі доходів, а негативні — у формі втрат. Якою для підприємства буде конкретна різниця, залежить від того, для якої статті вона обчислюється.

Наприклад, якщо підприємство має валюту на поточному валютному рахунку, то збільшення курсу цієї валюти означатиме зростання її вартості у гривнях. Тож якщо підприємство вирішить її продати, то воно отримає додатковий дохід. А якщо підприємство має заборгованість за кредитом в інвалюті, то при зростанні валютного курсу зростає і вартість його у гривнях, що є не вигідним для підприємства, а отже, означає втрати для підприємства. Таким чином, вплив зміни валютних курсів на господарську діяльність підприємства може бути позитивним і виражатись у формі доходу — це так звана позитивна різниця, а може бути негативним і виражатись у формі втрат — це так звана негативна різниця.

Для обліку курсових різниць за власним капіталом призначені рахунки 423 «Накопичені курсові різниці» та 425 «Інший додатковий капітал», у кредиті яких відображаються позитивні курсові різниці, а в дебеті — негативні.

Курсові різниці за господарськими операціями, що відносять до операційної діяльності підприємства, відображаються у кредиті рахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці», якщо різниця позитивна, і в дебеті рахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці», якщо різниця негативна.

Курсові різниці за господарськими операціями, що відносять до фінансової та інвестиційної

діяльності (тобто неопераційні), відображають у кредиті рахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», якщо різниця позитивна, і в дебеті рахунку 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць», якщо різниця негативна.

Що стосується сумових різниць, то вони відображаються у кредиті рахунку 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти», якщо різниця позитивна, і в дебеті рахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти».

Відносно визначення сумових різниць, то порядок визначення фінансового результату від операцій із купівлі-продажу інвалюти описано в Інструкції № 291.

Однак, як зазначає В. Карпова [10], «у цьому документі допущена термінологічна неточність. Зокрема, в Інструкції № 291 указано додатну різницю між курсом придбання валюти на МВРУ і балансовою вартістю валюти, обчисленою за курсом НБУ, відображати у складі доходів, а від'ємну — у складі витрат. Однак ці правила можна застосовувати тільки до операцій із продажу іноземної валюти». Тож при віднесенні сумових різниць на доходи чи витрати треба керуватись поняттями «вигідно-невигідно» для підприємства.

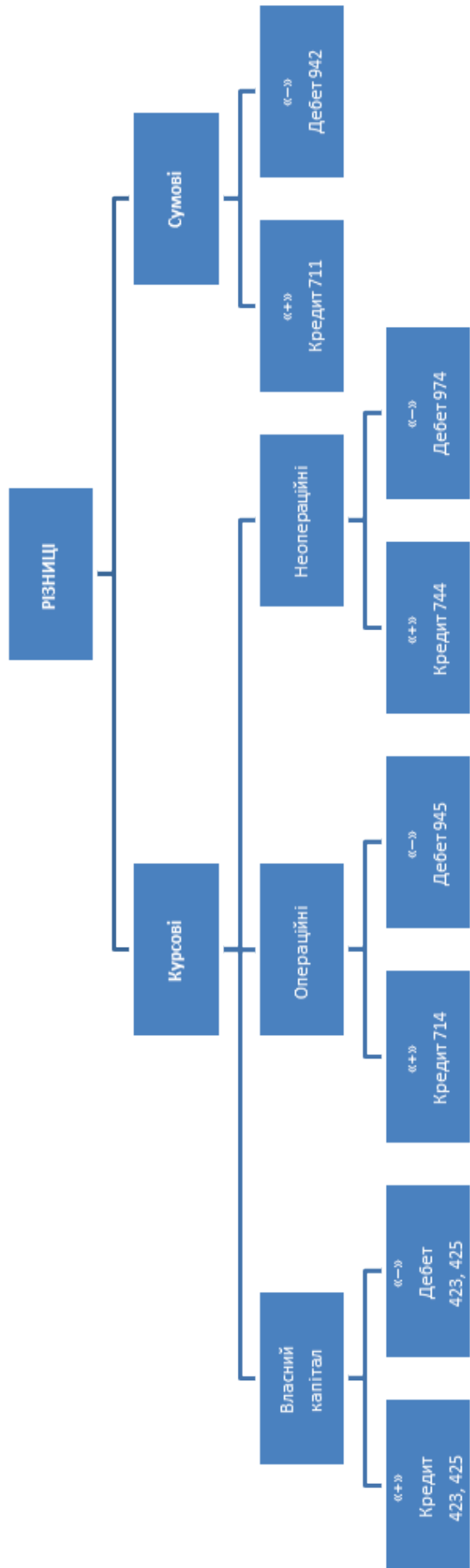
По-п'яте, щоб унаочнити вищезазначене і надати бухгалтерам дієвий інструмент для відображення в бухгалтерському обліку різниць, що виникають за зміни валютних курсів, зобразимо цю інформацію у формі схеми (рис. 2).

По-шосте, наведемо числові приклади відображення позитивних і негативних різниць.

Приклад 1. Відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць (зростання курсу валюти).

У підприємства на кінець кварталу залишок коштів на поточному валютному рахунку становив 20 000 дол. США і заборгованість перед іноземними постачальниками за отримані товари — 15 000 дол. США за курсом НБУ 25,9 грн/дол. На останній робочий день кварталу курс НБУ становив 26,5 грн/дол.

Зробимо перерахунок залишку монетарних статей на кінець звітного кварталу (табл. 1 і 2).

Умовні позначення: «+» — позитивна різниця; «-» — негативна різниця.

Рис. 2. Схеми відображення в обліку різниць, що виникають за зміни валютних курсів

Примітка. Розроблено за [7].

Таблиця 1

Перерахунок залишку коштів на валютному рахунку підприємства
при зростанні курсу іноземної валюти

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок	
		312			714	
		«Поточні рахунки в іноземній валюті»			«Дохід від операційної курсової різниці»	
		Дт	Кт		Дт	Кт
$20\,000 \cdot 25,9 =$	дол. грн	20 000 518 000				
$(26,5 - 25,9) \cdot 20\,000 =$	грн	12 000		12 000 грн – це курсова різниця, оскільки відображає різницю між курсами НБУ на різні дати. Оскільки курсові різниці, які виникають унаслідок перерахунку залишків валютних коштів у банку й у касі підприємства на дату балансу, є операційними для відображення в обліку, то це – операційна курсова різниця. Зростання курсу долара призвело до зростання гривневої вартості валюти на валютному рахунку підприємства, що вигідно для нього, отже, різниця є позитивною. Таким чином, ця різниця курсова, операційна, позитивна, тож відображається за кредитом рахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці»	12000	
$518\,000 + 12\,000 =$	дол. грн	20 000 530 000				
Перевірка: $20\,000 \cdot 26,5 =$	грн	530 000				

Таблиця 2

Перерахунок залишку коштів із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками при зростанні курсу іноземної валюти

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок	
		«Розрахунки з іноземними постачальниками»	«Втраги від операційної курсової різниці»		Дт	Кт
	дол.		15 000			
	грн		388 500			
$15\ 000 \cdot 25,9 =$						
				9000 грн. – це курсова різниця, оскільки відображає різницю між курсами НБУ на різні дати. Оскільки різниця виникла із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками, що, скоріше за все, належить до операційної діяльності підприємства, тож це – операційна курсова різниця.		
$(26,5 - 25,9) \cdot 150\ 000 =$	грн		9 000	Зростання курсу долара призвело до зростання гривневої вартості заборгованості підприємства, що невідгдно для нього, отже, різниця є негативною Таким чином, ця різниця курсова, операційна, негативна, тож відображається за дебетом рахунку 945 «Втраги від операційної курсової різниці»	9 000	
	дол.		15 000			
	грн		397 500			
$388\ 500 + 9\ 000 =$						
<i>Перевірка: $15\ 000 \cdot 26,5 =$</i>	грн		397 500			

Відобразимо перерахунок залишку за монетарними статтями підприємства в журналі реєстрації господарських операцій (табл. 3).

Таблиця 3

Журнал реєстрації господарських операцій (при зростанні курсу іноземної валюти)

№ за/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		дебет	кредит	
1	Відображено курсову різницю за перерахунком залишку коштів на валютному рахунку (26,5 – 25,9) · 20 000	312	714	12 000
2	Відображено курсову різницю за перерахунком залишку коштів із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками (26,5 – 25,9) · 15 000	945	632	9 000

Приклад 2. Відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць (зменшення курсу валюти).

У підприємства на кінець кварталу залишок коштів на поточному валютному рахунку становив 20 000 дол. США і заборгованість перед іноземними постачальниками за отримані товари — 15 000 дол. США за курсом НБУ 26,5 грн/дол.

На останній робочий день кварталу курс НБУ становив 26,1 грн/дол.

Зробимо перерахунок залишку монетарних статей на кінець звітної кварталу (табл. 4 і 5).

Відобразимо перерахунок залишку за монетарними статтями підприємства в журналі реєстрації господарських операцій (табл. 6).

Таблиця 6

Журнал реєстрації господарських операцій (при зменшенні курсу іноземної валюти)

№ пор.	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		дебет	кредит	
1	Відображено курсову різницю за перерахунком залишку коштів на валютному рахунку (26,5 – 26,1) · 20 000	945	312	8 000
2	Відображено курсову різницю за перерахунком залишку коштів із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками (26,5 – 26,1) · 15 000	632	714	9 000

Приклад 3. Відображення в бухгалтерському обліку сумових різниць (перевищення курсу валюти МВРУ над курсом валюти НБУ).

Підприємство перерахувало банкові 270 000 грн для купівлі 10 000 дол. США.

Курс НБУ на дату зарахування валюти на поточний рахунок підприємства становив 26,5 грн/дол., а курс МВРУ — 26,7 грн/дол. Комісія банку становить 1 % від вартості купленої валюти.

Відобразимо ці події в бухгалтерському обліку (табл. 7).

Приклад 4. Відображення в бухгалтерському обліку сумових різниць (перевищення курсу валюти НБУ над курсом валюти МВРУ).

Підприємство перерахувало банкові 270 000 грн для купівлі 10 000 дол. США. Курс НБУ на дату зарахування валюти на поточний рахунок підприємства становив 26,5 грн/дол., а курс МВРУ — 26,4 грн/дол. Комісія банку становить 1 % від вартості купленої валюти.

Відобразимо ці події в бухгалтерському обліку (табл. 8).

Таблиця 4

Перерахунок залишку коштів на валютному рахунку підприємства при зменшенні курсу іноземної валюти

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок	
		312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»			945 «Втрати від операційної курсової різниці»	
		Дт	Кт		Дт	Кт
$20\,000 \cdot 26,5 =$	дол. грн	20 000 530 000				
$(26,5 - 26,1) \cdot 20\,000 =$	грн		8 000	8 000 грн – це курсова різниця, оскільки відображає різницю між курсами НБУ на різні дати. Оскільки курсові різниці, які виникають унаслідок перерахунку залишків валютних коштів у банку й у касі підприємства на дату балансу, є операційними для відображення в обліку, то це – операційна курсова різниця. Зменшення курсу долара призвело до зменшення гривневої вартості валюти на валютному рахунку підприємства, що не вигідно для нього, отже, різниця є негативною. Таким чином, ця різниця курсова, операційна, негативна, тож відображається за дебетом рахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці»	8000	
$530\,000 - 8\,000 =$	дол. грн	20 000 522 000				
Перевірка: $20\,000 \cdot 26,1 =$	грн	522 000				

Таблиця 5

Перерахунок залишку коштів із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками при зменшенні курсу іноземної валюти

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок		
		632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	Дт		Кт	714 «Дохід від операційної курсової різниці»	Дт
$15\,000 \cdot 26,5 =$	дол. грн		15 000 397 500				
$(26,5 - 26,1) \cdot 150\,000 =$	грн	6 000		6 000 грн – це курсова різниця, оскільки відображає різницю між курсами НБУ на різні дати. Оскільки різниця виникла із заборгованості підприємства перед іноземними постачальниками, що, скоріше за все, належить до операційної діяльності підприємства, то це – операційна курсова різниця. Зменшення курсу долара призвело до зменшення гривневої вартості заборгованості підприємства, що вигідно для нього, отже, різниця є позитивною. Таким чином, ця різниця курсова, операційна, позитивна, тож відображається за кредитом рахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці»			6 000
$397\,500 - 6\,000 =$	дол. грн		15 000 391 500				
Перевірка: $15\,000 \cdot 26,1 =$	грн		391 500				

Таблиця 7

Відображення в бухгалтерському обліку умовних різниць (перевищення курсу валюти МВРУ над курсом валюти НБУ)

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок
		«Грошові кошти в дорозі в національній валюті»	333		
		Дт	Кт		
	грн	270 000		Підприємство перерахувало банку гривні для купівлі валюти	Кредит 311
$26,7 \cdot 10\,000 = 267\,000$	грн			Банк купує для підприємства валюту за комерційним курсом МВРУ 26,7 грн/дол. Підприємство розподіляє суму у гривнях, витрачену на купівлю валюти, так:	
$26,5 \cdot 10\,000 = 265\,000$	дол. грн		10 000 265 000	а) зараховує валюту на валютний рахунок у доларах США й у гривнях за курсом НБУ;	Дебет 312
$(26,7 - 26,5) \cdot 10\,000 = 2\,000$	грн			б) відображає різницю між комерційним курсом МВРУ і курсом НБУ. 2 000 грн – це <i>сумова</i> різниця, оскільки відображає різницю між курсами МВРУ і НБУ на одну дату. Перевищення курсу МВРУ над курсом НБУ призвело до того, що фактично підприємство витратило більшу суму грошей на купівлю валюти, ніж та сума, яку воно змогло зарахувати на валютний рахунок як гривневий еквівалент купленої валюти. Це невигідно для нього, отже, різниця є <i>негативною</i> . Таким чином, ця різниця <i>сумова, негативна</i> , тож відображається за дебетом рахунку 942 «Витрати на купівлю/продаж іноземної валюти»	Дебет 942
$1\% \cdot 267\,000 = 2\,670$	грн		2 670	Банк нараховує комісію за свої послуги з купівлі іноземної валюти. Підприємство відносить комісію банку на адміністративні витрати	Дебет 92
$270\,000 - 267\,000 - 2\,670 = 330$	грн		330	Залишок коштів, перерахованих для купівлі валюти, банк повергає на поточний рахунок підприємства	Дебет 311
<i>Перевірка оборотів:</i>	<i>грн</i>	<i>270 000</i>	<i>270 000</i>		

Таблиця 8

Відображення в бухгалтерському обліку сумових різниць (перевищення курсу валюти НБУ над курсом валюти МВРУ)

Розрахунок	Валюта	Вихідний рахунок		Примітка	Кореспондуючий рахунок
		Дт	Кт		
	грн.	270 000		Підприємство перерахувало банку гривні для купівлі валюти	Кредит 311
$26,4 \cdot 10\,000 = 264\,000$	грн			Банк купує для підприємства валюту за комерційним курсом МВРУ 26,4 грн/дол.	
$26,5 \cdot 10\,000 = 265\,000$	дол. грн	10 000 265 000		Підприємство відображає покупку валюти так: а) зараховує валюту на валютний рахунок у доларах США й у гривнях за курсом НБУ	Дебет 312
$(26,5 - 26,4) \cdot 10\,000 = 1\,000$	грн.	1 000		б) відображає різницю між комерційним курсом МВРУ і курсом НБУ. 1 000 грн — це <i>сумова</i> різниця, оскільки відображає різницю між курсами МВРУ і НБУ на одну дату. Перевищення курсу НБУ над курсом МВРУ призвело до того, що фактично підприємство зарахувало на валютний рахунок більшу суму грошей як гривневий еквівалент купленої валюти, ніж фактична сума, яку воно витратило на її купівлю. Це вигідно для нього, отже, різниця є <i>позитивною</i> . Таким чином, ця різниця <i>сумова, позитивна</i> , тож відображається за кредитом рахунку 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»	Кредит 711
$1 \% \cdot 264\,000 = 2\,640$	грн		2 640	Банк нараховує комісію за свої послуги з купівлі іноземної валюти.	Дебет 92
$270\,000 - 264\,000 - 2\,640 = 3\,360$	грн		3 360	Підприємство відносить комісію банку на адміністративні витрати	Дебет 311
<i>Перевірка оборотів:</i>	<i>грн</i>	<i>270 000</i>	<i>270 000</i>	Залишок коштів, перерахованих для купівлі валюти, банк повертає на поточний рахунок підприємства	

Висновки. Таким чином, під час розгляду питання бухгалтерського обліку зміни валютних курсів рекомендуємо дотримувати методики його вивчення в такій логічній послідовності:

1) виокремлення з-поміж безлічі видів різноманітних господарських операцій підприємства понять «валютна господарська операція» і «балансуюча господарська операція»;

2) вивчення понять «монетарні статті» і «немонетарні» балансу та усвідомлення взаємозв'язку між господарськими операціями, статтями балансу та бухгалтерським обліком зміни валютних курсів;

3) вивчення поняття «різниця, що виникає внаслідок використання різних валютних курсів», усвідомлення різниці між поняттями

«курсова» і «сумова» різниця та ознайомлення із видами курсових різниць;

4) усвідомлення понять «позитивна» і «негативна» різниця щодо вигідності або невигідності для підприємства;

5) використання у практичній діяльності схеми відображення в обліку кожного виду різниць.

Напрямами дальших досліджень із цієї теми є детальний розгляд питання щодо дат, на які відбувається відображення в обліку курсових і сумових різниць як під час перерахунку монетарних статей балансу, так і під час здійснення господарських операцій, а також розгляд питання відображення в обліку статей балансу, які з немонетарних переходять у монетарні.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Облік зовнішньоекономічної діяльності : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець, І. В. Жиглей ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. — 3-тє вид., доповн. і перероб. — Житомир : ПП «Рута», 2006. — 388 с.
2. Войтенко Т. ВЭД: бухгалтерский и налоговый учет в подробностях / Т. Войтенко. — Харьков : Фактор, 2010. — 448 с.
3. Волкова І. А. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / І. А. Волкова, М. В. Реслер, О. Ю. Калініна. — Київ : Центр учбової літератури, 2011. — 304 с.
4. Кадуріна Л. О. Облік зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах України: теорія, практика, рекомендації : навч. посібник / Л. О. Кадуріна, М. С. Стрельнікова. — Київ : Центр учбової літератури, 2007. — 606 с.
5. Карпушенко М. Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Облік зовнішньоекономічної діяльності» (для студентів денної і заочної форм навчання спеціальностей 7.03050901, 8.03050901 «Облік і аудит» та слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050901 «Облік і аудит») / М. Ю. Карпушенко ; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. — Харків : ХНУМГ, 2014. — 80 с.
6. Лукашова І. О. Бухгалтерський облік зовнішньоекономічної діяльності : навч.-практ. посібник / І. О. Лукашова, О. М. Головащенко ; М-во освіти і науки України, Донецький нац. ун-т екон. і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Львів : Магнолія, 2006. — 284 с.
7. Небильцова В. М. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / В. М. Небильцова, О. В. Небильцова, О. В. Овдій. — Київ : Хай-Тек Прес, 2007. — 256 с.
8. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [М. Ф. Огітчук, В. Г. Шандурська, М. І. Беленкова та ін.]. — Київ : Алерта, 2009. — 332 с.
9. Габрук О. Облік операцій в іноземній валюті [Електронний ресурс] / О. Габрук, Л. Пантелійчук // Інформаційно-аналітичний журнал «Вісник. Офіційно про податки». — 2017. — № 39 (943). — Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006050-oblik-operatsiy-v-inozemniy-valyuti>.
10. Карпова В. Курсовые разницы в операциях с инвалютой: основы расчета [Электронный ресурс] / В. Карпова // «Бухгалтер & закон». — 2016. — № 49 (453). — Режим доступа : http://bz.ligazakon.ua/magazine_article/BZ009612.
11. Ольховик О. Экспорт: бухгалтерський облік і податок на прибуток [Електронний ресурс] / О. Ольховик // Податки та бухгалтерський облік. — 2016. — № 16. — Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/february/issue-16/article-15816.html>.
12. Помулева В. М. Курсові різниці: облік та відображення у звітності [Електронний ресурс] / В. М. Помулева // Особливості економічних реформ в Україні, пов'язаних з вимогами євроінтеграції : колективна монографія / за ред. С. В. Шарова, Н. М. Левченко ; ЗНТУ. — Запоріжжя : СТАТУС, 2017. — С. 191—207. — Режим доступу : <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/1897>.

13. Рета М. В. Облікове забезпечення операцій в іноземній валюті: окремі аспекти [Електронний ресурс] / М. В. Рета // Молодий вчений. — 2017. — № 2 (42). — Лютий. — Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/74.pdf>.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 № 193 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.